

Nr 436.

Av herrar **Lundgren** och **Svärd**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken m. m.*

Medan Kungl. Maj:ts proposition nr 151 samt i samband med denna föreslagna lagtexter genomgående avhandla frågor om tillverkning, försäljning och beskattning av alkoholhaltiga drycker, innehåller en av specialförordningarna, förslaget till ölförsäljningsförordning, på en punkt en bestämmelse, som avser att möjliggöra ett administrativt ingripande i avgöranden, som i gängse ordning träffats på arbetsmarknaden. I 22 § av nämnda förordning stadgas nämligen följande: "Konungen äger, i den mån så finnes påkallat, meddela föreskrifter i syfte att förhindra att ersättning till den som kringför varorna utgår i förhållande till myckenheten sålt öl." Denna bestämmelse innebär den betänkliga nyheten, att Kungl. Maj:t skulle kunna sätta ur kraft överenskommelser, som träffats mellan bryggerierna och deras anställda om avlöningsformen för en del av bryggeriernas personal.

Enligt vad som vidare stadgats i 22 § skulle förhandsbesked kunna lämnas av kontrollstyrelsen huruvida ett arbetsavtal om ersättning till utkörare av öl står i överensstämmelse med de av Kungl. Maj:t enligt den ovan återgivna bestämmelsen meddelade föreskrifterna. Kontrollstyrelsen torde varken äga erforderlig kompetens eller disponera över tillräcklig personal för att fullgöra en sådan uppgift beträffande tolkningen av träffade arbetsavtal.

Det avlöningsssystem, som tillämpas för bryggeriernas och läskedrycksindustriernas utkörare, är uppbyggt på följande förutsättningar. Sedan en utkörare lämnat bryggeriet eller läskedrycksfabriken arbetar han fullt självständigt, och arbetsledningen saknar all möjlighet att kontrollera hur arbetstiden utnyttjas. På grund av industriernas säsongmässiga karaktär bli arbetstiderna för utkörarna tidvis mycket oregelbundna. Till följd av dessa förhållanden är tidlön en mindre lämplig avlöningsform för dessa utkörare. Sedan gammalt har man därför begagnat sig av ackordsavlönning. Denna avlöningsform tillämpas ju för övrigt allmänt inom industrien, när det gäller sådant arbete, vid vilket arbetstidens effektiva utnyttjande icke kan kontrolleras.

Avlöningen för bryggeriernas och läskedrycksfabrikernas utkörare utgöres av s. k. blandade ackord, bestående av en fast och en rörlig del. Den fasta delen består av tidlön, som utgår per månad eller vecka och i enstaka fall per dag. Ackordets rörliga del kallas visserligen provision

men är i verkligheten en ackordsbetalning efter arbetsprestation. Benämningen provision kvarstår från den tid, då försäljningen ägde rum icke genom anställda utkörare utan genom fristående återförsäljare med egen kundkrets. Ordet "provision" är sålunda icke adekvat. Både på arbetsgivar- och arbetarsidan är man fullt medveten om att det i realiteten är fråga om ackordsavlöning.

Vanligtvis brukar den rörliga delen av ackordet utgå såsom styckeackord per levererad flaska. Ackordet är oberoende av varans pris eller om leveranserna avse mineralvatten, läskedrycker eller lagrade maltdrycker. Utköraren har följaktligen lika litet som tillverkaren något större ekonomiskt intresse av att leverera öl än mineralvatten och läskedrycker. Endast i de största städerna förekomma distributionsbilar med enbart öl. Sådan distribution sker emellertid praktiskt taget uteslutande till återförsäljare. Leveranserna bestämmas därvid av återförsäljarens omsättning och kunna icke på något sätt påverkas av utkörare. Det kan ju icke gärna tänkas, att en utkörare skulle kunna förmå exempelvis en restaurang att inköpa mera öl än restaurangen anser sig behöva.

När departementschefen yttrar, att personalen genom det tillämpade avlöningssystemet kan sägas få ett ekonomiskt intresse i försäljningsresultatet, är detta icke riktigt. Vinstintresset hos utköraren kan icke bli en faktor, som motverkar samhällets nykterhetsintresse.

Departementschefen omnämner att överläggningar pågå mellan företagare och arbetstagare inom bryggerinäringen om ändrad avlöningsform. Dessa äro emellertid icke slutförda. Om ett resultat nås, som överensstämmer med den i propositionen förordade principen, skulle särskilda författningsbestämmelser bli onödiga, yttrar departementschefen. Man får emellertid, tillägger han också, räkna med att det kan finnas erforderligt att införa uttryckliga bestämmelser antingen för samtliga företagare eller för vissa kategorier av dem. Vad som därmed åsyftas anges icke i propositionen. Departementschefen förordar att frågan löses sålunda, att Kungl. Maj:t får en fullmakt att om så finnes lämpligt meddela föreskrifter, som innebära skyldighet för företagare att icke använda här avsedd avlöningsform. Denna fullmakt är utformad i den ovan återgivna författningstexten.

Den situationen kan inträffa att de nämnda förhandlingarna ge det resultatet, att parterna överenskomma att även i fortsättningen tillämpa nu gällande avlöningsformer. I sådant fall skulle enligt den föreslagna författningstexten Kungl. Maj:t äga rätt att förklara uppgörelsen ogiltig.

Principen om arbetsmarknadens frihet har i den allmänna diskussionen främst setts ur synpunkten av parternas rätt att utan övervakning få tillgripa stridsåtgärder som är förenliga med allmän lag och god ordning. Uppenbart måste emellertid vara att denna princip mest vitala innebörd är att parterna äga rätt och möjlighet att utan övervakning eller efter-

handskontroll träffa överenskommelse om arbetsvillkoren. Endast i den mån det kan framstå som ett primärt samhällsintresse bör denna rätt begränsas. Så kan icke anses vara fallet i fråga om sättet för ackordslönens fastställande åt vissa inom bryggeriindustrien anställda.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i här berörda del skulle kunna fattas som ett prejudikat. I och för sig är det problem som beröres i denna författningsbestämmelse av begränsad betydelse. Konsekvenserna ur principiell synpunkt äro emellertid svåra att överskåda och vidsträckta.

Med åberopande av vad ovan anförts hemställes därför,

att andra och tredje styckena i 22 § i förslaget till ölförsäljningsförordning måtte av riksdagen avslås.

Stockholm den 16 mars 1954.

P. G. Lundgren.

G. Svärd.
